

TEĀTRIS

Imūnpote vai eliksīrs

Troicka autorteātris meklē atbildes uz pasaules sarežģītajiem jautājumiem šodien, te un tagad

ILZE KĻAVIŅA

Debijai uz Latvijas Nacionālā teātra skatuves ukraiņu režisors un dramaturgs Vladislavs Troickis¹ izvēlējies Alfrēda Žarī lugu, jo "uzskata to par materiālu, kas ļauj veidot izrādi manifestu", vēsta LNT mājaslapa, citējot režisoru: "Māksla nav tikai izklaide – tā ir būtiska pretestības forma, kas piedāvā instrumentus, lai atpazītu manipulācijas un izprastu to mehānismus." Jaunie studējums apliecina Troicka māksliniecisko kredo, kas spilgti izpaužas viņa muzikālajos projektos ar tajos dominējošo *etnohaosu* – šķietami nesavienojamu žanru vienlaicīgu skanējumu, tādējādi iegūstot unikālu un spēcīgu izteiksmi.

Arī iestudējuma "Karalis Ibī un citi monstri" stilistiski atšķirīgās epizodes demonstrē dažādus izteiksmes stilus, un to negaidītie salikumi raisa pārsteiguma emociju virāžas jeb "amerikāņu kalniņu"² efektu, kā to dēvē pats Troickis, raksturojot savas ieceres. Šoreiz skatītāju uzmanību gandrīz divu stundu ilgajā skatuviskajā piedzīvojumā notur krāšņs un intensīvs teatrālisms, mazāk – idejas attīstība, kuras centrā karalis Ibī – tēls no A. Žarī lugas – parodija par Šekspīra Makbeta asiņaino varaskāri. Tēmas, ko risina iestudējums, – cilvēks kā marionete, ar ko spēlējas laiks un liktenis, cīņa par troni, pakļaušanas saistība ar pakļāvību. Vairākas epizodes būtībā vēlreiz atkārtoti varenos un pazemoto, benžu un upuru situācijas dažādos laikos no Šekspīra līdz mūsdienām, akcentējot tos sīkmanības, cinisma izpausmes paraugus, kas rezultātā noved pie mātīgās idejas par kara nepieciešamību.

Makbets un Rainis

Izrādes pirmajā epizodē – Troicka sacerētājā groteskā par līdzīgo starp prezidentiem un cilvēkēdājiem –, zombiji pakļāvīgi izēd citu smadzenes, paši tās zaudējot. Absurdajai komēdijai seko laukuma teātra stilistikā iestudētā kameropera "Karalis Ibī", saistošākā un muzikāli interesantākā izrādes daļa, kur spēles ar žanriem mērķtiecīgi ved uz pārbagātu izteiksmi. Te netrūkst dziesmu spēles, estrādes popūrija, kabare teātra un balagāna elementu, deju grupas – kalpu un kalpoņu – darbošanās prezentē rēvijas priekšnesumu utt. Kameroperas audu-

mā izteiksmīgi ievijas muzikālo parodiju elementi Aleksandra Tomasa Matjussona bagātīgi aranžētajos un aktieru vokāli lieliski izpildītajos priekšnesumos, ietilpinot tajos gan pārspīlētu patosu, gan komiski izkāpinātu nopietnību. No muzikālās paletes gribas izcelt mirušo eņģeļu "atriebības" trio dziedājumu un lipīgo melodiju no dueta "Apokalipse" ar maģisko lūgšanu par "nogrīšanu bezcerībā". Kad parodija par itin visu pārvēršas jucekļīgā rotaļā, no tās kā ekstrēma izeja atkal tiek piesaukta kara nepieciešamība.

Kameroperas spilgtais tēls pārmāc divu sekojošo, mazāk izteiksmīgo TV šova un politiķu diskusiju epizodu iespaidu, kur "varas virtuve" zīmējas klišeji daudz kārt redzētā veidā. Un žēl par samiernieciskajām notīm, kas ieskanas konferansjē tekstos starp ainām, dialogi starp dievišķo emineni un laicīgo cilvēcisko būtni, neveikli izplūstot, nepasaka neko jaunu.

Kad pēc fināla apokaliptiskās tumsas un gruvels sliktstošas kara postažas ainas sākas folkloras kāzu rituāla spēle, tā it kā eliksīrs aicina uz atjaunotni. Dziedājums apliecina vokāli tīras un ar virstoņu rezonansi papildītas folkloras maģisko spēku, taču epizode šķiet esam no kāda cita iestudējuma, varbūt dēļ mulsinošā Raiņa portretiskas līdzības veidola – milzu objekta, kas izvietots skatuves malā.

Ir mirkli, kad blīvi savijas nozīmju kopums un spilgtu emociju izpausmes aizkustina dziļas dvēseles stīgas, ir brīži, kad uzzib satricinotā atskārsmē par eksistences būtību, bet pārāk bieži kaitinoši, jo ne vien ilustratīvi un mazsvarīgi, bet arī klišeiski momenti mazina spriedzi, liekot kopiespaidam līdzināties teatrālam lupatdeķim.

Tautiska lupatdeķa krāšņumā

Desmit aktieri, viņi arī dejojotāji, vokālisti, darbojas ar vienotas pārliecības mugurkaulu kā saskanīgs ansamblis. Marija Bērziņa, Daiga Gaismaņa, Elza Rūta Jordāne, Gundars Grasbergs, Mārcis Maņjakovs, Rūdolfs Sprukulis, Artis Drozdovs, Aleksandrs Bricis, Liliņa Lipora, Edgars Lipors iedzīvina teatrāli temperamentīgas spēles stihiju, pārlecot no viena uz citu stilistiski atšķirīgo spēles veidu.

Ieceres realizācijā grūti izcelt katra audio un vi-

LAURIS VĪKSNE/PUBLICITĀTES FOTO

Mārcis Maņjakovs karaļa Ibī tēva lomā un Marija Bērziņa Ibī mātes tēlā.

zuālo tēlu mākslinieka atsevišķo sniegumu. Troicka vizuālā koncepta rāmējumā ir scenogrāfes Marijas Ulmanes un kostīmu mākslinieces Annemarijas Ščegoļevas devums, tik nozīmīgo ritmisko ietvaru visas izrādes garumā notur komponists Matjussons un papildina etnogrāfs Edgars Lipors. Lakonisku un precīzu horeogrāfijas zīmē-

jumu būvē Liliņa Lipora. Aina dinamiskā īpaša nozīme ir videomākslinieka Toma Zelģa un mākslinieka Oskara Pauliņa projekcijām un gaismu spēlēm, kas rada ne vien teātra skatuves bezgalīgi lielu iespaidu, bet arī ilūziju par darbojošos personu daudzumu.

Troicka autorteātris meklē atbildes uz pasaules

sarežģītajiem jautājumiem šodien, te un tagad. Neērtas patiesības izklaides formā domātas tiem, kuri gatavi saņemt asprātīgas domāšanas veicinošu devu,

atklāt netikamas, pat skarbas patiesības. Ļauties teatrālās spēles piedzīvojumam un sasniegt atbrīvojošu katarsi folkloras virsrakstā. **KZ**

1 Vladislavs Troickis ir Ukrainas pirmā neatkarīgā teātra un laikmetīgās mākslas centra "Dakh", postfolka grupas "Dakha Brakha" un frikkabarē "Dakh Daughters" izveidotājs, ko latviešu skatītājs jau iepazinis 2024. gadā, kad "Dakh Daughters" uzstājās kopā ar britu leģendāro grupu "The Tiger Lillies" un trim Dailies teātra aktrīsēm programmā "Stulbā dzīve".
2 LSM intervijā "Zanra mātīgais vieglums" V. Troickis raksturo frikkabarē iestudējumu "Stulbā dzīve" <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/teatris-un-deja/10.08.2024-ukrainu-rezisors-vlads-troickis-un-vina-frikkabare-ar-politisku-akcentu.a564462/>.

UZZIŅA

ALFRĒDS ŽARĪ, VLADISLAVS TROICKIS UN ELZA MARTA RUŽA, "KARALIS IBĪ UN CITI MONSTRI", ABSURDA ŠOVS LATVIJAS NACIONĀLAJĀ TEĀTRĪ

Režisors Vladislavs Troickis, dramaturgi Vladislavs Troickis, Elza Marta Ruža, scenogrāfijas un kostīmu mākslinieki Marija Ulmane, Annemarija Ščegoļeva, Vladislavs Troickis, etnogrāfijas un folkloras mākslinieks Edgars Lipors, kustību horeogrāfe Liliņa Lipora, videomākslinieki Toms Zelģis, Vladislavs Troickis, gaismu mākslinieki Oskars Pauliņš, Vladislavs Troickis, režisora asistents un tulks Aleksandrs Bricis, komponists Aleksandrs Tomass Matjussons, producents Rihards Gāle, līdzproducente Jevgeņija Šermeņeva.

Lomās: Marija Bērziņa, Daiga Gaismaņa, Elza Rūta Jordāne, Gundars Grasbergs, Mārcis Maņjakovs, Rūdolfs Sprukulis, Artis Drozdovs, Aleksandrs Bricis, Edgars Lipors, Liliņa Lipora.

Nākamā izrāde 9. novembrī.

VIEDOKĻI

Una: "Ļoti neparasta un ļoti baudāma izrāde – ar simboliem, vēstījumu, saturu. Bravo visiem aktieriem, kuri, šķiet, var izspēlēties pēc sirds patikas, un bravo visai radošajai komandai! Noteikti iešu otrreiz."

Reinis: "Gudri, neredzēti jaudīgi. Aktieru pašatdeve un enerģija izcilā līmenī. Redzēju vienotu, radoši brīvu aktieru ansambli, kuri izbaudīja katru uz skatuves pavadīto minūti. Paldies ukraiņu režisoram Vladislavam Troickim par šo notikumu."

"teatris.lv"

Gundars Grasbergs Konferansjē lomā.

Mārcis Maņjakovs karaļa Ibī tēva lomā un Aleksandrs Bricis Kapteiņa Bordira lomā.